

ОСНОВНІ ВИЗНАЧЕННЯ

Грубий (звичайний) показник захворюваності (смертності) (crude rate, CR) - кількість нових випадків захворювання на злоякісні новоутворення (або, відповідно, випадків смерті від злоякісних новоутворень), які відбулися в популяції протягом року, віднесена до середньої чисельності цієї популяції в тому самому році, виражена через показник на 100 тис. населення. Характеризує частоту захворювання та смерті від захворювання в популяції регіону і використовується для аналізу епідеміологічної ситуації в регіоні.

Стандартизований за віком показник захворюваності (смертності) (age standardized rate, ASR) – показник захворюваності (смертності) населення, розрахований за віковою структурою «стандартного населення» для нівелювання відмінностей у віковому розподілі різних популяцій. За стандартні населення тут вибрані: широко вживаний для порівняння показників між країнами світу *світовий стандарт населення*, а також *український стандарт населення*, розрахований на основі вікової структури населення України у 2000 р. Обчислений за українським стандартом показник можна використовувати для порівняння між собою рівня захворюваності різних регіонів України або при вивченні динаміки захворюваності в регіоні.

Стандартна похибка (standard error, SE) використовується для обчислення 95% довірчого інтервалу цього показника наступним чином: $ASR \pm 1.96 \times SE$. Обов'язково враховується при співставленні показників для визначення ступеня значущості розбіжності між ними.

Показник розповсюдженості захворювання (“контингенти хворих”) – кількість пацієнтів зі злоякісними новоутвореннями, що перебуває на онкологічному обліку на кінець року, виражена через показник на 100 тис. населення. Характеризує поширеність злоякісних новоутворень у регіоні та використовується для визначення необхідного матеріально-технічного і кадрового забезпечення онкологічної служби.

ОПИС ПОКАЗНИКІВ, НАВЕДЕНИХ У БЮЛЕТЕНІ

Всю вміщену в Бюлетені інформацію обчислено на основі персоніфікованих даних регіональних канцер-реєстрів, які є структурними одиницями [Національного канцер-реєстру України \(НКР\)](#).

Інформація надається за рубриками, кожна рубрика висвітлює окрему нозологічну форму злоякісних новоутворень (ЗН) відповідно зазначеним кодам МКХ-10. Дані про захворюваність і смертність дитячого населення (віком 0-17 років) за нозологічними формами ЗН включені до відповідних рубрик; окремою рубрикою надано інформацію про дитяче населення в розрізі регіонів.

Звертаємо Вашу увагу, що НКР не отримав дані з АР Крим і м. Севастополь, а дані Донецької і Луганської областей отримані лише частково. В зв'язку з цим **абсолютна кількість хворих, випадків захворювання та смертей від ЗН в Україні в цілому**, якщо її приведено у таблицях, не охоплює тих, що сталися у Донецькій, Луганській областях, АР Крим і м. Севастополь. **Всі показники для України в цілому** підраховані з виключенням з розрахунку даних цих регіонів; показники для Донецької і Луганської областей не розраховувались.

Таблиця 1 кожної рубрики містить загальні характеристичні показники 2019 року, отримані шляхом обрахунку даних, уточнених впродовж 2020 року. Для обчислення стандартизованих показників використано загальноприйнятий світовий стандарт населення та український стандарт населення України, розрахований у НКР на основі вікової структури населення України в 2000 р. (див. також розділ **Основні визначення**). Всі показники надаються для чоловічого, жіночого та загального населення.

Зміна показника захворюваності 2019 року показана в порівнянні з 2018 роком; від'ємне значення свідчить про його зменшення, додатне – про збільшення. Якщо зміна показника є статистично достовірною з рівнем значущості $p \leq 0,05$ (при 95% довірчому інтервалі) або $p \leq 0,01$ (при 99% довірчому інтервалі), то це відображено позначками \uparrow чи \downarrow або $\uparrow\uparrow$ чи $\downarrow\downarrow$, відповідно. Статистично незначуща різниця (позначена \sim) свідчить про те, що зміна показника може бути наслідком випадкових коливань.

Показники „**Захворюваність і смертність дитячого населення**” обчислені як відношення кількості випадків захворювання на ЗН та смертей від ЗН серед осіб, яким не виповнилося повних 18 років на момент захворювання або смерті, до загальної кількості дитячого населення відповідної статі.

Показник „**Не прожили одного року з числа вперше виявлених**” обчислюється відносно всіх вперше виявлених в 2019 р. хворих на ЗН, незалежно від того, чи діагноз встановлено за життя, чи посмертно, причому враховуються смерті від будь-яких причин.

Показник „**3 числа вперше виявлених – з діагнозом, встановленим посмертно**” обчислюється як відношення кількості хворих, яким діагноз захворювання на ЗН було встановлено в 2019 році посмертно, до загальної кількості виявлених в 2019 році.

Показник „**Морфологічно підтверджених**” – це відсоток випадків захворювання на ЗН 2019 року з діагнозом, підтвердженим гістологічним або цитологічним дослідженням. Показник „**Гістологічно підтверджених**”

визначається як частка гістологічно верифікованих випадків у загальній кількості діагнозів захворювання на ЗН, встановлених в 2019 році. Показник „**Не визначено морфологічний тип**” надає відсоток морфологічно верифікованих випадків, зареєстрованих як «новоутворення, без додаткових уточнень», тобто морфологічний тип яких невідомий (код морфології за МКХО 8000-8005).

Показник „**Виявлено хворих на профілактичних оглядах**” визначено як відношення кількості хворих, виявлених на профогляді, до загальної кількості хворих, виявлених в 2019 році.

Показник „**Охоплено спеціальним лікуванням первинних хворих**” - це відсоток хворих, що отримали *спеціальне протипухлинне лікування (радикальне, паліативне, ад'ювантне)* впродовж 12-ти місяців з моменту встановлення діагнозу, від загальної кількості виявлених в 2019 році. Показники „**Охоплено лише хірургічним лікуванням**”, „**Охоплено комбінованим і комплексним лікуванням**” (тобто хіміо-, гормоно-, імунотерапевтичним або променевим спеціальним лікуванням разом з хірургічним, на відміну від тих, що отримали тільки хірургічне спеціальне лікування) віднесені до загальної кількості первинних хворих.

Таблиця 2 - Захворюваність і смертність 2019 року - містить показники, обчислені з урахуванням додаткової та уточнюючої інформації, що надійшла до НКР впродовж 2020 року, в розрізі областей. Для чоловічого, жіночого та загального населення наведені наступні показники: звичайний (грубий) показник, стандартизований за світовим стандартом населення і стандартизований за стандартом населення України (див. розділ **Основні визначення**).

Таблиця 3 - Захворюваність і смертність 2020 року - містить показники захворюваності і смертності в розрізі областей, обчислені за оперативними даними НКР, зареєстрованими за станом на кінець 2020 року, тому слід сподіватися збільшення показників через надходження додаткової та уточнюючої інформації протягом наступного року. Показники надано для чоловічого, жіночого та всього населення за схемою: кількість випадків і грубий показник.

☝ Порівняння уточнених показників Таблиці 2 і оперативних показників Таблиці 3 для аналізу динамічних змін захворюваності та смертності не є коректним, оскільки за період уточнення (наразі в НКРУ таким періодом є один наступний за звітним рік) ці показники зростають на 5-12% від рівня оперативних значень. **З цієї причини уточнені показники захворюваності та смертності позаминулого року більш об'єктивно описують поточну онкоепідеміологічну ситуацію в Україні.** У практиці інших країн та міжнародних проєктів період уточнення може тривати від 2 до 5 років.

Таблиця 4 містить деякі показники 2020 року, обчислені також за оперативними даними НКР.

До показника „**3 числа вперше виявлених мали стадію згідно TNM**” включені хворі з вперше виявленим захворюванням на ЗН, стадію якого обчислено за зареєстрованими індексами TNM (за класифікацією 6-го перегляду). До показника з „**Не визначеною**” стадією враховані тільки ті випадки захворювання, для яких визначення стадії за класифікацією TNM передбачене, але її встановити неможливо внаслідок або відсутності індексів TNM, або їхньої невідповідності застосованій класифікації, або відсутності іншого визначального для стадії параметра (наприклад, ступеня диференціювання пухлини кісток чи м'яких тканин, сироваткового пухлинного маркера ЗН яєчка, та т.ін.). Випадки ЗН, визначення стадії яких за TNM-6 не передбачене (наприклад, саркоми матки, нефробластоми, нейробластоми та т.ін.), до показника з «не визначеною» стадією не враховуються. Для захворювань **Хвороба Ходжкіна** та **Неходжкінські лімфоми** (всіх первинних локалізацій за винятком ЦНС) наведено стадії за Анн-Арбор класифікацією. В розділі **Лейкемії** наведено розподіл за формою перебігу: гострі, підгострі, хронічні та неуточнені. Для **дитячого населення** у цій рубриці наведено відсотковий розподіл дітей за стадіями згідно TNM і Анн-Арбор (C00-C85).

Показники за **стадією**, а також „**Охоплено спеціальним лікуванням**” та „**Виявлено на профілактичних оглядах**” обчислені на підставі оперативних даних 2020 року по відношенню до кількості **хворих**, взятих на облік у 2020 р. з вперше в житті встановленим діагнозом, а показник „**Морфологічно верифіковано**” розрахований для відповідних **випадків захворювання** на ЗН.

Показник „**Не прожили одного року з числа вперше виявлених**” обчислений згідно викладеному в коментарі до відповідного показника Таблиці 1. Наведено також кількість хворих з посмертно встановленим діагнозом.

В **таблицях Додатку А – Статеві-вікові показники захворюваності та Додатку Б – Статеві-вікові показники смертності** в розрізі 53-х нозологічних форм ЗН, а також всіх ЗН та всіх ЗН з виключенням немеланомних ЗН шкіри наведені наступні дані: кількість випадків захворювання або смерті від ЗН, повіковий (у 5-річній віковій групі), грубий (CR) і стандартизований за світовим стандартом населення (ASR(W)) показники на 100 тис. населення, стандартна похибка стандартизованого показника (SE). Всі показники розраховані на основі даних НКР за 2019 рік, уточнених впродовж 2020 року. В **Додатку В** наведені **Вікові показники розповсюдженості ЗН** («контингенти хворих») в Україні станом на кінець 2020 р. для всього населення, чоловіків і жінок, розраховані на 100 тис. населення відповідної статі та віку.